06/09/2021

Слово на Пловдивския митрополит Николай на празника на Съединението на България и откриването на паметника на Гаврил Кръстевич

Обични в Господа братя и сестри,

Преди близо година и половина, по повод честването на 150-тата годишнина от създаването на Българската екзархия, по покана на Пловдивския Общински съвет произнесох кратко слово пред госпожите и господата съветници, в което припомних кой е Гаврил Кръстевич и какво е значението на неговото дело за българската църква и за българската държава.

Тогава се помолих да се случат две неща. Гаврил Кръстевич да бъде обявен посмъртно за почетен гражданин на Пловдив и в града ни да бъде издигнат негов паметник. Благодаря на г-н Кмета и на членовете на Пловдивския Общински съвет, които откликнаха на първата молба и прогласиха Гаврил Кръстевич за почетен гражданин на Богоспасяемия град Пловдив.

Нашата епархийска църква, от своя страна, пое със собствени сили и средства изпълнението на втората част от задачата и днес осветихме и откриваме паметника на този заслужил църковен и народен деятел в двора

на катедралния ни храм „Св. Богородица“. Тук, където е започнало движението, довело до създаването на Българската екзархия, на самоуправляващата се Българска православна църква. Дело, за което Гаврил Кръстевич има най-съществен принос.

Няма да повтарям биографията му. Само ще припомня, че с тази тук дясна ръка са съставени два документа и един е останал написан. Двата написани документа са: ферманът за прогласяване на Българската екзархия и първият Екзархийски устав. Документът, който е останал ненаписан, е една телеграма до Цариград, с която областният управител на Източна Румелия Гаврил Кръстевич да извести централната власт, че в Пловдив започва движение за съединението на провинцията с Княжество България и да изиска изпращането на войска за неговото потушаване. Макар, че е бил длъжен да напише тази телеграма, той не я е написал.

Благодарение на написаните от него документи днес имаме независима Българска православна църква. Благодарение на онази, останала ненаписана, телеграма днес празнуваме Деня на Съединението на България.

Това, скъпи мои чеда, не са някакви дребни събития от живота на един периферен възрожденски просветен деец и османски чиновник. Гаврил Кръстевич на два пъти е станал директен проводник на Божията милост към българския народ. Първият път, за да бъде възстановена самоуправната Българска православна църква. И вторият път, за да бъде закрепена Третата българска държава. Забележете, първо Църквата и после държавата! В такива случаи казваме: чрез него е действал Светият Дух. Почетното му гражданство и този паметник са най-малкото, което може да направим, за да бъде отбелязан този факт.

Замислих се, обаче, за един интересен паралел с днешните дни, който ми се иска да споделя с вас. След малко, според програмата на честванията на празника, следва да бъдат положени цветя пред паметника на един друг възрожденски деятел – Захари Стоянов. Неговите заслуги за Съединението, а и за България, са също големи. И все пак, в периода 1884-1885 г., като публицист в Пловдив Захари Стоянов е излял тонове мастило, за да ругае, обижда и подиграва областния управител Гаврил Кръстевич във вестниците. Това днес се нарича „реч на омразата“.

Да, Захари Стоянов ни е оставил едни от най-добрите образци на жанра „политическа реч на омразата“, който жанр и днес е обхванал българския политически живот, проникнал е в медиите, а оттам заразява цялото наше

общество. В резултат на вестникарските писания на Захари Стоянов на 6 септември 1885 г. Гаврил Кръстевич е бил унизително разкарван и осмиван по улиците на този град и накрая е бил изгонен от него като псе. Но не е мръднал пръста си, за да се защити. И не е казал една лоша дума. Освен думите: „Господа, аз също съм българин!“

Вижте сега какво се получава. Захари Стоянов ни е оставил една от най-важните книги за националното ни самосъзнание: „Записките по българските въстания“. Гаврил Кръстевич ни е оставил Българската екзархия, чиито граници, определени във фермана, който той е написал, са били етническите граници на българския народ. Да го кажа още по-ясно, той лично е начертал границите на Санстефанска България. И, заминавайки си от Пловдив, пак той ни е оставил съединена България. На чието Народно събрание после Захари Стоянов е бил председател.

Едва ли някой има право да каже кой от двамата е по-важен. По-важното е друго. До днес всяка година Захари Стоянов получава цветя от благодарните потомци. От днес нататък цветя ще може да получава и Гаврил Кръстевич. Така е редно. Така е справедливо. Една от задачите на Църквата е да посочва кое е редно и какво е справедливо. Да задава мярката, спрямо която да се преценяват делата както на историческите личности, така и на техните днешни потомци, като по този начин да подсеща потомците за техните задължения и отговорности, ако те случайно са ги позабравили.

В никакъв случай не противопоставям Гаврил Кръстевич и Захари Стоянов. Просто искам да отбележа, че понякога заслугите на политическите деятели могат да се преценят само от дистанцията на времето. И, че осмиваният днес може да се окаже герой утре. Иисус Христос казва: „Не съдете, за да не бъдете съдени!“ Така че нека никога не бързаме да съдим днес. Има кой да съди. А Той съди справедливо.

Вярвам, сигурен съм, че когато са се срещнали на небето, Захари Стоянов е намерил начин да се извини на Гаврил Кръстевич и е изразил съжаление, че не е сторил това приживе. Но съм още по-сигурен, че Гаврил Кръстевич му е бил простил. Още приживе. Защото е бил вярващ, православен, човек и като такъв е знаел, че всеки отговаря за делата си пред Господ Иисус Христос.

И че мимолетните човешки амбиции и страсти нямат никакво значение, когато става дума за спасението на българския народ, което не може да стане без Българска православна църква и без българска държава, които да действат в синхрон помежду си. Най-важният урок, завещан ни от Гаврил

Кръстевич е, че трябва да имаме търпение, търпимост и толерантност, да стоим стъпили върху неразрушимата скала на православната вяра и на православните ценности и да работим всякога неотклонно за доброто на българския народ и на България.

Искрено се надявам да приемете знака, който поставяме днес тук в двора на църквата „Св. Богородица“ в Пловдив не като паметник, а именно като знак. Като знак за началото на така жадуваното и необходимо на нашия народ помирение. И като начало на един оздравителен процес на преосмисляне и на поставяне на правилни оценки на събитията и на дейците от по-старата, но и от съвременната ни история. За да бъде, според нас, оценката правилна, на дейците – исторически и съвременни – трябва да бъдат зададени три прости въпроса: вярвате ли в Бога, обичате ли българския народ и готови ли сте да пожертвате личния си статут и амбиции в името на България?

Гаврил Кръстевич е отговорил утвърдително и на трите. Затова Българската православна църква го слага на пиедестала, на който днес го поставяме, и вярвам, че никой няма да дръзне да оспори това наше решение. Колкото до трите въпроса, тях Гаврил Кръстевич ги отправя към съвременните български политици. Нека, заставайки тук, пред него, те си зададат тези три въпроса и им отговорят, всеки за себе си. Вярват ли в Бога, обичат ли народа си и готови ли са да пожертват егото си за България? Ние не държим да чуваме отговорите по медиите. Ще узнаем какви отговори са си дали, когато видим какви са били делата им. Това е.

Благодаря на всички, които се потрудиха, за да бъдат делата на Гаврил Кръстевич отбелязани по толкова достоен начин. Благодаря на Инициативния комитет, внесъл предложението за удостояване на Гаврил Кръстевич посмъртно със званието „Почетен гражданин на Пловдив“, а именно – на г-н Тодор Петков и оглавяваният от него Пловдивски граждански клуб. Благодаря на председателя на Общинския съвет г-н Държиков и на всички общински съветници за тяхното гласуване и проявеното високо съзнание за важността на този акт. Не на последно място благодаря на скулптора г-н Борис Борисов и неговите сътрудници за този впечатляващ паметник.

Бог да ви благослови! Бог да пази България! Честит празник!

6 септември 2021 г.

град Пловдив

Снимки:

703

bg-patriarshia.bg